

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

METHODOLOGICAL BASES FOR FORMATION OF COMPLEX MECHANISMS OF STATE SUPPORT FOR EMPLOYMENT IN UKRAINE

В статті проаналізовано основи формування складових механізму підтримки працевлаштування населення. Виокремлено інструменти прямого та непрямого впливу на підтримку та регулювання взаємодії держави, бізнесу, ВНЗ та суспільства. Встановлено, що серед складових механізму державного регулювання працевлаштування суспільства слід виділити правовий, організаційний та економічний аспекти, які, в свою чергу складаються з відповідних методів та інструментів впливу. Визначено, що в методах державного регулювання можна виділити чотири блоки, які дають змогу охопити набір його інструментів та засобів: нормативно-правові, соціально-економічні, фінансово-вартісні, організаційно-економічні. В статті виокремлено суб'єкти та об'єкти регулювання ринку праці. Обґрунтовано, що використовуючи системний підхід можна зазначити, що організаційно-економічний механізм включає сукупність простих і складних взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих ключових систем процесів, елементів, форм, методів, які визначають зміст, порядок розробки і функціонування будь-якого виду робіт, процесів чи об'єктів у сфері діяльності людини.

Ключові слова: механізм, ринок праці, складові, організаційно-економічний, правовий, фінансовий інструмент.

В статье проанализированы основы формирования составляющих механизма поддержки трудоустройства населения. Выделены инструменты прямого и косвенного воздействия на поддержку и регулирование взаимодействия государства, бизнеса, вузов и общества. Установлено, что среди составляющих механизма государственного регулирования трудоустройства общества следует выделить правовой, организационный и экономический аспекты, которые, в свою очередь состоят из соответствующих методов и инструментов воздействия. Определено, что в методах государственного регулирования можно выделить четыре блока, которые позволяют охватить набор его инструментов и

средств: нормативно-правовые, социально-экономические, финансово-стоимостные, организационно-экономические. В статье выделены субъекты и объекты регулирования рынка труда. Обосновано, что используя системный подход можно отметить, что организационно-экономический механизм включает совокупность простых и сложных взаимосвязанных и взаимодополняющих ключевых систем процессов, элементов, форм, методов, которые определяют содержание, порядок разработки и функционирования любого вида работ, процессов или объектов в сфере деятельности человека.

Ключевые слова: механизм, рынок труда, составляющие, организационно-экономический, правовой, финансовый инструмент.

The article analyzes the foundations of the formation of mechanisms for supporting the employment of the population. The tools of direct and indirect influence on maintenance and regulation of interaction of the state, business, university and society are distinguished. It has been established that among the components of the mechanism of state regulation of employment of a society one should distinguish legal, organizational and economic aspects, which, in turn, consist of appropriate methods and instruments of influence. It is determined that in the methods of state regulation four blocs can be distinguished, which allow to encompass a set of its tools and tools: normative, legal, socio-economic, financial-cost, organizational and economic. The article outlines subjects and objects of regulation of the labor market. It is substantiated that using the systematic approach it can be noted that the organizational - economic mechanism includes a set of simple and complex interconnected and complementary key systems of processes, elements, forms, methods that determine the content, the order of development and functioning of any type of work, processes or objects in the field of human activity.

Key words: mechanism, labor market, components, organizational-economic, legal, financial instrument.

УДК 334.02

Мох Мохамад Аль Джавад

аспірант кафедри економічного аналізу та обліку

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Постановка проблеми. Для ефективного формування складових механізму державної підтримки працевлаштування необхідним є визначення методичних засад. Взаємодія держави, бізнесу та ВНЗ у сфері розвитку працевлаштування населення здійснюється на основі методів організаційного, економічного та правового впливу за рахунок використання відповідних інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських дослідників проблемою державної підтримки та рівнем працевлаштування населення займалися такі науковці, як С.І. Бандура, В.С. Васильченко, О.В. Волкова, О.А. Грішнова, М.І. Долішній, С.П. Калініна, Ю.М. Краснов,

О.В. Крушельницька, О.О. Кучинська, Е.М. Лібанова, О.Ю. Лебединська, В.М. Новікова, В.В. Онікієнко, В.М. Петюха, І.Л. Петрова та інші. Проте, не вирішеними залишаються деякі аспекти методичного забезпечення формувань складових механізму державної підтримки працевлаштування.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення методичних основ формування складових механізму державної підтримки працевлаштування населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. До основних інструментів прямого державного регулювання взаємодії держави, бізнесу, ВНЗ та суспільства є нормативно-правові акти, макро-

економічні плани, цільові програми розвитку, державні замовлення, державні бюджети і т. ін. До методів непрямого регулювання відносять інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, інноваційної економічної політики тощо.

До методів державного регулювання відносяться правові, які базуються на законодавчо-правових та нормативно-правових інструментах; адміністративні, які ґрунтуються на застосуванні адміністративних актів і процедур, які мають обов'язкову силу; організаційно-економічні, що передбачають організацію діяльності суб'єктів регулювання шляхом створення державою умов, виконання яких робить таку діяльність економічно вигідною; економічні, тобто це способи впливу держави на діяльність суб'єктів регулювання через застосування економічних засобів; соціально-психологічні, які базуються на відкритості інформації

про стан конкретного сектора державного управління та широкій участі суспільства в діяльності суб'єкта регулювання [1].

Серед складових механізму державного регулювання працевлаштування суспільства слід виділити правовий, організаційний та економічний аспекти (рис. 1), які, в свою чергу складаються з відповідних методів та інструментів впливу.

Також в методах державного регулювання можна виділити чотири блоки, які дають змогу охопити набір його інструментів та засобів: нормативно-правові, які визначають правові рамки встановлення відповідності між попитом на робочу силу та її пропозицією, збільшення місткості ринку праці та зростання рівня зайнятості населення; соціально-економічні, тобто вплив окремих важелів політики оплати праці та доходів на обсяги пропозиції робочої сили та її структуру, формування механізму трудової мотивації.



Рис. 1. Складові механізму працевлаштування населенню

Також виділяють фінансово-вартісні, які охоплюють широкий спектр важелів (дохід і прибуток, процентні ставки, цільові економічні фонди, амортизаційні відрахування, інвестиції, кредити тощо), які опосередковано впливають на ринок праці; організаційно-економічні, які полягають у розширенні спектра основних функцій державної служби зайнятості та підвищенні якості послуг, які вона надає населенню.

Правова складова механізму регулювання працевлаштування населення - це система всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких держава здійснює владний вплив на суспільні відносини у сфері зайнятості населення. Основними інструментами правового регулювання працевлаштування населення є нормативно-правові акти центральних органів (міністерства праці та соціальної політики, відомств); нормативні акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, локальні нормативно-правові акти, які розробляються і приймаються безпосередньо на підприємстві (відображення специфіки умов виробництва, а також конкретизація і доповнення централізованих нормативних положень) [2].

Організаційна складова державного регулювання працевлаштування населення - це сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі управління, що мають організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи. Серед елементів слід виділити об'єкти та суб'єкти регулювання, організаційну інфраструктуру, цілі, завдання, принципи та результати регулювання.

Суб'єктами регулювання ринку праці є державні установи, організації та посадові особи, які формують державну політику, здійснюють цілеспрямований регулювальний вплив на соціальні процеси у сфері ринку праці та трудових відносин, відповідно до делегованих їм народом повноважень. Об'єктами державного управління ринку праці є соціально-трудова відносина між працівником і роботодавцем; узгодження протиріч на ринку праці; узгодження попиту і пропозиції робочої сили; соціальний захист населення; забезпечення зайнятості; створення умов для скорочення залучення безробітних до суспільного виробництва.

Запропоновано ідеї до нової Концепції ПНБ в Україні, які стосуються науково-методичного супроводу та повноцінного ресурсного забезпечення, управління ПНБ і враховують сучасні тенденції розвитку ринку праці [3].

Суб'єктами державного регулювання ПНБ на державному рівні є: Міністерство соціальної політики України, яке через Державний центр зайнятості здійснює координацію роботи та контроль органів служби зайнятості з ПНБ; Міністерство

освіти і науки, молоді та спорту України, яке встановлює вимоги до змісту, обсягу, рівня освітньої і фахової підготовки кадрів, визначає мінімальні нормативи матеріально-технічного, фінансового забезпечення навчальних закладів.

На регіональному рівні Міністерство освіти і науки, управління освіти і науки обласних, здійснюють контроль за якістю ПНБ, виконанням навчальних планів та програм, забезпечують навчальні заклади необхідними нормативними, інструктивними, методичними та інформаційними матеріалами [4].

Вплив визначених суб'єктів на об'єкт регулювання передбачає реалізацію механізмів державного регулювання працевлаштування, основними з яких у роботі визначено: нормативно-правовий, організаційний та економічний. Використовуючи системний підхід можна зазначити, що організаційно - економічний механізм включає сукупність простих і складних взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих ключових систем процесів, елементів, форм, методів), які визначають зміст, порядок розробки і функціонування будь-якого виду робіт, процесів чи об'єктів у сфері діяльності людини і які дозволяють за мінімальних витрат ресурсів і часу задовольнити вимоги інноваційної політики, ринку попиту і ринку пропозиції, тенденції розвитку науки, техніки, технології, організації, економіки та інших аспектів розвитку виробництва на національному та міжнародному рівні [5]. Організаційно-управлінський механізм є найменш дослідженою складовою механізму державного, регулювання працевлаштування, що визначають основні напрями розвитку ринку праці на державному, територіальному та виробничому рівнях. Організаційно-управлінський механізм є центральною складовою державного регулювання працевлаштування, адже саме через його важелі впливу реалізуються основні управлінські рішення, що визначають рівень розвитку ринку праці в країні загалом та окремих її регіонів. Ґрунтуючись на висновках досліджень, щодо характеристики змін працевлаштування в умовах соціально-економічної кризи) та сучасних тенденцій на ринку працевлаштування в Україні можна визначити основні напрями організаційно-управлінського механізму регулювання ринку праці [5]:

1. Формування комплексного законодавчого, нормативно - правового, організаційного та інформаційного забезпечення шляхом взаємодії держави, бізнесу та ВНЗ в сфері збалансування попиту та пропозиції на ринку праці;

2. Реформування служби зайнятості у відповідності з положенням про державну службу зайнятості та регламентом роботи центрів зайнятості щодо задоволення потреб клієнтів;

3. Модернізація механізму надання соціальних послуг в сфері профорієнтації;

На сьогодні нагальною є потреба в удосконаленні законодавчого, нормативно-правового механізму державного регулювання працевлаштування населення, яка потребує оновлення законодавство у сфері соціально - трудових відносин, усуненні прогалин і юридичних колізій у трудовому праві, створенні належних умов для здійснення громадського нагляду, позбавленні роботодавців можливостей використовувати нелегально робочу силу, посилення та застосування штрафних санкцій за порушення вимог законодавства про працю, створенні необхідних умов для виведення сфери соціально-трудова відносин з тіні тощо.

Дослідження показують, що досягнення збалансованості між попитом і пропозицією робочої сили, продуктивної зайнятості населення неможливе без використання економічного механізму державного регулювання сучасного ринку праці. До основних таких засобів належать: інвестиції та дотації; сукупний попит; заробітна плата; допомога по безробіттю; податки та пільги з оподаткування; кредитно-грошові інструменти (облікова ставка Центробанку, пільгові кредити); економічні санкції (штрафи). Як свідчить досвід країн з розвиненою економікою, зростання інвестицій в людські ресурси є однією з умов модернізації виробничих систем. У Франції, наприклад, з державного бюджету на зайнятість виділяють 6,8% коштів, а відрахування підприємств, соціальних установ,

різні внески за обсягом майже в 1,5 рази перевищують надходження з бюджету.

Проаналізувавши методичне забезпечення процесу працевлаштування населення, за допомогою імітаційного моделювання доцільним буде визначити взаємозв'язок факторів впливу на процес працевлаштування населення за рахунок взаємодії ВНЗ та бізнесу, що дасть змогу розробити організаційне забезпечення державного регулювання працевлаштування (рис. 2).

Як видно з наведеної моделі, на процес працевлаштування населення впливають ряд факторів, а саме ціна навчання, попит за освітніми напрямками, бюджетне замовлення на ті чи інші спеціальності, інвестиції, які мають загальний вплив як на економіку в цілому, так і на освітні послуги. Попит на робочу силу, який диктує бізнес, на різні професійні групи різний. Проте, задоволення цього попиту залежить від оплати праці та рівня компетентності працівника. Проте, однією з головних проблем є невідповідність витратам на навчання, одержаною кваліфікацією та оплатою праці. Низька оплата праці, особливо молодих спеціалістів, спонукає такі кадри до пошуку працевлаштування закордоном. Тому, одним із напрямів державного регулювання працевлаштування та збереження трудового потенціалу держави є забезпечення таких умов, при яких спеціалісти будуть працевлаштовані в країні.

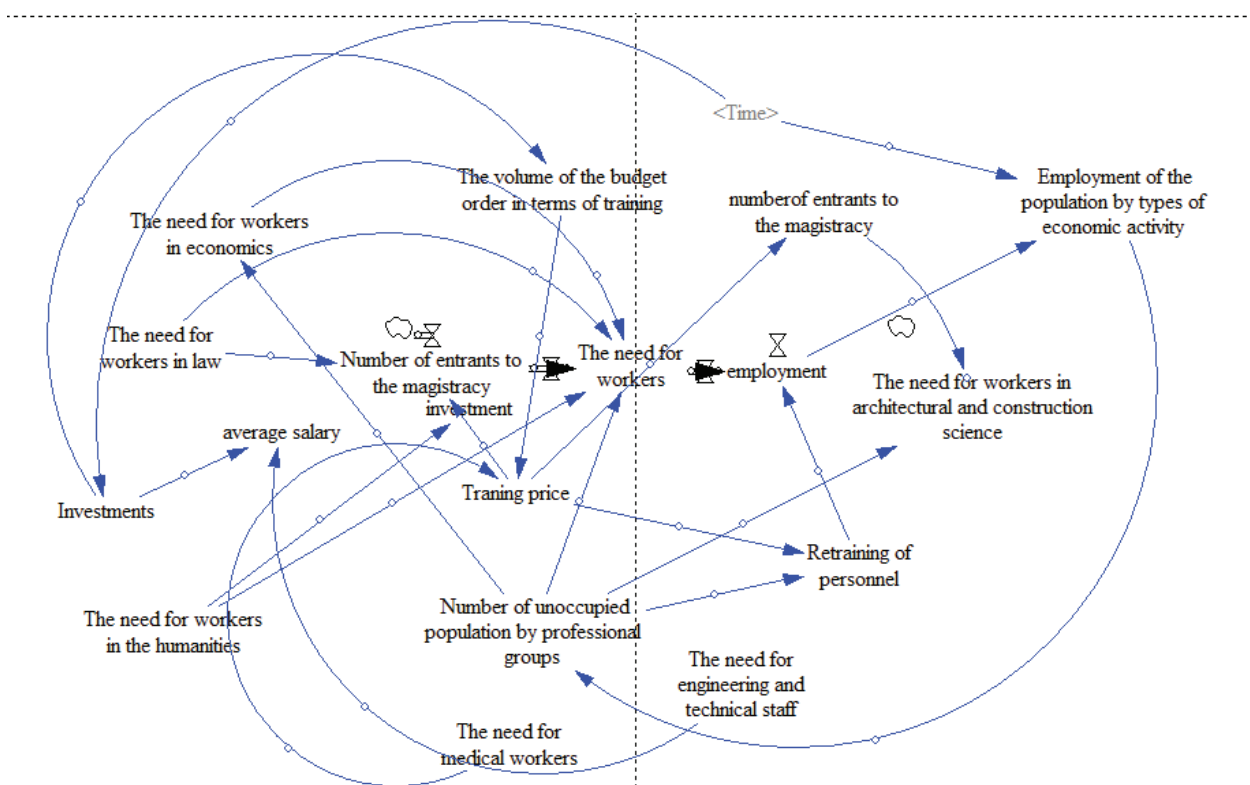


Рис. 2. Модель взаємовпливу на працевлаштування взаємодії ВНЗ та бізнесу

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, серед стратегічних напрямів регулювання економіки України є наслідування досвіду тих країн, що досягли більшого успіху в економічному розвитку. Задля виведення країни на міжнародний ринок потрібно робити акцент на сприянні впровадженню «високих технологій» створенню нової техніки, інноваційних програм, науки і технологічних досліджень, для чого, в свою чергу необхідним є потенціал розвитку суспільства, система потужної вищої освіти та кваліфікована робоча сила. Лише ті країни, які забезпечують оновлення системи освіти, реалізують потреби, що диктує постіндустріальне суспільство у галузі кваліфікації, забезпечують доступність вищої освіти для широкого кола людей, виявляються здатними адаптуватися до вимог сучасного науково-технічного прогресу. Кожна з країн має свою специфіку щодо регулювання взаємодії ринків праці та освітніх послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ахромкін Є.М. Перепелюкова О.В. Вплив ринку освітніх послуг на формування трудового потенціалу регіону. Економіка та право. 2012, №1(32). С. 5-8.
2. Власова Т. Р., Чобанюк Н. В. Інституційний механізм регулювання ринку праці в Україні // Вісник Чернівецького торг.-економічного інституту. 2014. № 3 (55). С. 7–14.
3. Гнибіденко І.Ф. Ринок освітніх послуг і ринок праці: взаємодія і вплив на професійне навчання та профорієнтацію населення України [Електронний ресурс]: http://www.nbuv.gov.ua/Soc_Gum/Rpzn/2008_3/08giftpn.pdf.
4. Іванченко А. В. Формування та розвиток механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління. Запоріжжя, 2015. С. 21.
5. Конвенція МОП № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну». – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_057.